

Aan: de Pensioenkamer van het ABP

Van: Eric Brendel en Willem Reijn, ANBO-PCOB

Woerden, 16 april 2024

Geachte leden van de Pensioenkamer,

U heeft vorige week ons voorlopig oordeel over het transitieplan ontvangen. U heeft aangegeven dat wij tot 17 april de tijd zouden krijgen om een definitief oordeel in te dienen.

Wij hebben U eerder laten weten weinig tot geen vertrouwen in deze procedure te hebben, omdat de vakbonden deze week al met de raadpleging van hun achterban zijn begonnen en de vertegenwoordiger van de bonden in onze overleggen al had aangegeven alleen met een definitief oordeel naar de achterbannen te willen. Naar ons is geworden is dat nog steeds het standpunt, waarmee onze scepsis zijn bevestigd.

Wij zien derhalve geen meerwaarde in het formuleren van een definitief standpunt. We zullen onze bevindingen overbrengen aan onze stakeholders.

Namens ANBO-PCOB,

Eric Brendel, beleidsadviseur inkomen

Willem Reijn, beleidsadviseur pensioenen

Aan de Pensioenkamer van ABP

t.a.v. de Heer A. Lammeretz

Van: ANBO-PCOB, Eric Brendel en Willem Reijn

Woerden, 10 april 2024

Voorlopig oordeel concept-transitieplan ABP

NB: dit is een voorlopig oordeel. Wij protesteren hier nogmaals tegen de veel te geringe tijd die ons is geboden. Gezien het gebrek aan tijd dat ons is gegeven, zullen wij in het definitieve oordeel een aantal onderwerpen verder uitwerken en beargumenteren.

Voorafgaand: de procedure

ANBO-PCOB heeft op 8 april 2024 een brief van 31 kantjes met antwoorden op vragen over het concept-transitieplan ontvangen van uw Pensioenkamer, alsmede een bijlage. U wilt ons voorlopig oordeel twee dagen later, op 10 april ontvangen, waarna wij een week krijgen om op 17 april het definitieve oordeel op te sturen.

Wij blijven ernstig bezwaar maken tegen deze handelwijze. De vakbonden beginnen op 15 april met de raadpleging van de achterban. Weliswaar heeft u kenbaar gemaakt dat zij met het concept-transitieplan naar hun leden gaan, maar bij ons bestaat op geen enkele wijze comfort dat ons definitief oordeel nog tot enige aanpassing kan leiden. Minder omfloerst: wij hebben er eigenlijk geen vertrouwen in.

U heeft een omschrijving van het proces gegeven, waaruit zou blijken dat u terdege en ruimhartig rekening heeft gehouden met de belangen en mogelijkheden van de vereniging van gepensioneerden. Uw relaas doet ons inziens geen recht doen aan de feiten. ANBO (toen nog met KBO-PCOB, nu ANBO-PCOB) heeft zich op 11 mei 2023 aangemeld om het hoorrecht uit te oefenen. Op 16 mei 2023 kregen wij een ontvangstbevestiging, waarin werd gesteld dat pas bij het afronden van het concept-transitieplan opnieuw contact zou worden gezocht. Dat gebeurde uiteindelijk op 8 maart 2024. Tien maanden later dus.

De Pensioenkamer heeft dus duidelijk geen gehoor gegeven aan de oproep van minister Schouten van SZW om verenigingen van gepensioneerden in een vroegtijdig stadium bij de transitie te betrekken. De oproep van de minister op 17 januari in het plenaire debat bevatte ook nog de oproep om het hoorrecht ruimhartig toe te kennen en partijen voldoende tijd te geven om tot een zorgvuldig oordeel te komen. De minister heeft deze oproep na vragen in de commissie SZW op 4 april nog eens nadrukkelijk herhaald.

Ook hier heeft de Pensioenraad geen gehoor aan gegeven. De Pensioenraad zag zich klem zitten tussen de geplande raadpleging door de bonden en heeft daarom de verenigingen van gepensioneerden onder onaanvaardbare druk gezet om twee werkdagen na de ontvangst van de laatste antwoorden met een 'voorlopig oordeel' te komen. Wij zijn teleurgesteld en verbijsterd dat juist bij het grootste fonds van Nederland, daar waar de wetgever als werkgever optreedt, het hoorrecht zo wordt afgedaan.

Hoewel we hier in ons definitieve oordeel nog op terugkomen, missen wij in uw beschrijving de kern van de zaak van het hoorrecht. Het hoorrecht is onderdeel van het pakket waarmee het opschorten van het individueel bezwaarrecht moet worden gecompenseerd. Het instrument is tijdens de

consultatieronde door vooraanstaande juristen als erg mager gekwalificeerd. Alleen daarom al zou er zorgvuldig met dit fragiele instrument moeten worden omgegaan.

Nu ontstaat door de beantwoording, toelichting en houding toch het beeld dat de gepensioneerden bij het kruisje mogen tekenen. Dat is in flagrante tegenspraak tot de oproep van de minister van SZW.

Ten slotte onderstrepen wij nog eens dat er bij deelnemers weinig vertrouwen bestaat in de transitie en het nieuwe pensioenstelsel. Zie daarvoor de publieksmonitor die het ministerie van SZW elke drie maanden publiceert. Ook daarom zou de Pensioenkamer juist het belang van een zorgvuldige procedure moeten onderkennen.

Voorafgaand 2: de beschrijving van vragen en antwoorden

U heeft eerder aangegeven dat ter wille van de transparantie de antwoorden op vragen van de vier betrokken organisaties zouden worden gebundeld, zodat iedereen kennis kon nemen van de dezelfde informatie. Wij zijn daar mee akkoord gegaan.

Wij gaan echter onder geen beding akkoord met de manier waarop vragen en opmerkingen nu in bijlage 10 terecht gaan komen. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de afzenders, waardoor nu vragen met achterliggende standpunten aan ons worden toegeschreven, waar wij absoluut niet mee geassocieerd willen worden. Wij vragen met klem om dit recht te zetten.

Het concept-transitieplan ABP

ANBO-PCOB heeft in het pensioendossier als uitgangspunt dat alle generaties een goed pensioen moeten kunnen bereiken. Immers, de actieve deelnemer van vandaag is de gepensioneerde van morgen. Een goed pensioen is een voorwaarde om waardig verder te kunnen leven, zeker daar waar de overheid zich op het gebied van wonen en zorg steeds verder terugtrekt. Wij zien pensioen dus breder dan een financieel product.

Vanuit deze visie houden wij natuurlijk de gelijkberechtiging van ouderen sterk in het vizier. Zij moeten ten slotte vandaag bij de supermarkt afrekenen en morgen de huur betalen.

Koopkrachtig pensioen

Sociale partners hebben de ambitie om tot een koopkrachtig pensioen te komen. Wij onderschrijven die ambitie ten volle.

Deze ambitie wordt voor gepensioneerden echter niet gerealiseerd. Zelfs met een blootstelling aan zakelijke waarden van 45 procent wordt koopkracht niet bereikt. Wij hebben geen inzicht in de onderliggende berekeningen en de uitkomst is voor ons zo niet te begrijpen. Tegelijkertijd begrijpen wij de spagaat tussen de doelstelling en de mate waarin gepensioneerden risico kunnen of willen lopen.

Wij doen echter een oproep aan sociale partners en later het ABP-bestuur om in het transitieplan en in de verdere communicatie aan de deelnemers hier klip en klaar over te communiceren.

Transparantie is één van de kernwoorden in de Wet Toekomst Pensioenen en het is belangrijk dat gepensioneerden in hun financiële planning rekening houden met de ontwikkeling van de koopkracht.

Wij onderstrepen dat omdat over het waarmaken van de ambitie veel mist wordt opgetrokken: 'beter dan het FTK'. '50 procent kans'. Koopkracht lijkt ons meer dan een euro opgooien. Wij weten dat een

vakcentrale op haar website gewag maakt van een 'koopkrachtig pensioen'. Wij achten dit soort uitlatingen misleidend.

Ten slotte merken wij op dat de definitieve financiële inrichting nog tot een verbetering kan leiden. Daar moeten wij onze hoop dan maar op richten.

Transitiedoelen

In het concept-transitieplan vermeldt de Pensioenkamer op de pagina's 19 en 20 de transitiedoelen.

Wij onderschrijven de genoemde zeven doelen. Wat wij onvoldoende omschreven vinden is de weging van de verschillende doelen. Daarbij doelen wij eerst op de verhouding tussen (4) het opvangen van schommelingen na transitie door het vullen van de solidariteitsreserve en (5) de compensatie van de doorsnee-systematiek. Ten tweede gaat het om (6) tegemoetkoming indexatieachterstand en (7) verhogen verwachte pensioenen.

Solidariteitsreserve en compensatie afschaffing DSS

Wij zien in beginsel een zekere uitruilbaarheid tussen de solidariteitsreserve en de compensatie afschaffing DSS. Beide worden volgens uw eigen grafiek overigens grotendeels betaald vanuit de vermogens van gepensioneerden.

Bij nadere beschouwing is hier het evenwicht verstoord. Dat komt omdat aan de solidariteitsreserve meerdere uitdeeldoelen zijn gehangen. Het opvangen van tegenvallers in de verplichte reserves, het macro-langlevensrisico en het voorkomen van negatieve vermogens als gevolg van het opheffen van de leenrestrictie zien wij als evenwichtig.

Wij beseffen dat de solidariteitsreserve na de initiële vulling uit overrendement wordt gevuld, waar actieve deelnemers meer bijdragen dan gepensioneerden. De initiële vulling komt echter vooral uit de vermogens van gepensioneerden. Verder zijn alle generaties vroeg of laat gepensioneerd en mogen in voorkomende gevallen dus profiteren van deze voorziening. Ten onrechte is hier vanuit een statisch in plaats van uit een dynamisch oogpunt naar gekeken.

De Pensioenkamer heeft nóg een doel toegevoegd: het 'enigszins' compenseren van negatief overrendement bij een verlaging van 30 procent of meer. Wij hebben u erop gewezen dat dit vaak gebeurt in geval van een beurskrach – maar dat vaak weer snel een sterk herstel optreedt. In de beantwoording heeft u onze vragen over dit onderwerp verkeerd geïnterpreteerd.

Wij wijzen dit doel niet categorisch af, maar hebben drie belangrijke opmerkingen. Ten eerste hebben wij geen afdoende antwoord gekregen hoe dit doel in de praktijk wordt vormgegeven. Hoe gaat dat in praktijk als eerst wordt gecompenseerd en daarna herstel plaatsvindt? Uw antwoord is dermate vaag en onbevredigend dat wij daarmee absoluut niet uit de voeten kunnen.

Ten tweede: wij vinden dat er rekening moet worden gehouden met cohorten. Jongeren hebben een lange beleggingshorizon. Oudere actieve deelnemers niet, zodat een compensatie daar mogelijk wel gewenst is.

Wij pleiten daarom tegen onmiddellijke toekenning, maar een periode van één, twee of drie jaar aan te houden, voordat compensatie wordt toegekend en daarbij onderscheid te maken naar leeftijdscohorten.

Of voor dit doel een greep in het vermogen moet worden gedaan, staat overigens ook helemaal niet vast. In de handreiking evenwichtige transitie wordt geduid om hiervoor premie te gebruiken. Het vullen van de solidariteitsreserve met premie is ook toegestaan – hoewel wij daar behalve voor dit doel niet voor pleiten.

Ten derde: We willen er hier ook op wijzen dat het stapelen van de doelen in de solidariteitsreserve verschillende gevolgen heeft. De kans is groot dat de doelen zich gelijk manifesteren, wat tot uitputting kan leiden. Verder zorgt deze stapeling ervoor dat een doel als (6) en (7), na-indexatie en generieke verhoging verder weg komen te liggen. Wij komen hier later op terug.

Compensatie van de afschaffing DSS is voor ons begrijpelijk en wordt door ons onderschreven. Dat is conform ons uitgangspunt dat voor iedereen een goed pensioen moet worden behaald. De cohorten van 45 tot 67 jaar worden getroffen met een verlaging van het pensioenuitzicht tot acht procent, waarvoor na de dubbele transitie nog circa de helft overblijft.

De wet biedt drie bronnen voor deze compensatie: premie, pensioenvermogen en buiten het pensioenveld gelegen gebieden. Wij constateren dat werkgevers en werknemers al te gemakkelijk de premie buiten beschouwing hebben gelaten en meteen zich op het vermogen hebben gestort.

Wij beseffen dat pensioen duur is en dat de rek uit de premie is. Wij denken dat er echter ruimte zit in de premie zelf. Door gericht beleggen (life cycle) is er feitelijk sprake van premievrijval. Wij hebben daar naar gevraagd en verschillende antwoorden gekregen. Wij houden ons vast aan het antwoord dat de premievrijval is gebruikt om de kans op de beoogde pensioenuitkomst van 80 procent te verhogen van 61 naar 65 procent.

Om vervolgens de rekening vooral bij de huidige gepensioneerden neer te leggen, die feitelijk part noch deel uitmaken van de afschaffing DSS. Daar waar zo'n beroep op de solidariteit van de gepensioneerden wordt gedaan, zouden sociale partners ook zelf deze deuit in het vakje dienen te doen – om dan pas anderen te dwingen de rekening te betalen.

Zoals eerder vermeld: ANBO-PCOB is voor een evenwichtige en solidaire regeling. Maar de nu voorgestelde solidariteitsreserve en compensatie DSS voldoen daar in samenhang niet aan, omdat de lasten overwegend bij één partij, de gepensioneerden, komen te liggen.

Dat gaat ten koste van het draagvlak, waar onvrede toch al ruim aanwezig is. Wij dringen er met klem op aan om de inrichting van beide doelen te heroverwegen.

Verder wijzen wij op de ongelijke vulling in de scenario's tussen dekkingsgraden van 102 tot 108 procent. U geeft voorrang aan de compensatie, waar gelijke vulling van compensatie en solidariteitsreserve evenwichtig is.

Na-indexatie (6)

Wij zijn op zich positief over het feit dat sociale partners expliciet aandacht besteden aan de tot 20 procent opgelopen indexatieachterstand. U weet dat dit een uitermate delicaat onderwerp is, dat een bron is van onvrede en weerstand onder grote groepen gepensioneerden.

Wij zijn zo realistisch om te beseffen dat dit vraagstuk ook bij deze transitie niet volledig is op te lossen. Maar je kunt wel je best doen. Uw uitwerking vinden wij helaas te mager én onevenwichtig. Dat heeft verschillende oorzaken:

- De benodigde omvang van de solidariteitsreserve als gevolg van de overdaad aan doelen;
- De verdeling tussen tegemoetkoming indexatieachterstand en de generieke verhoging

- De beperking van na-indexatie tot drie procent van het vermogen.

De verdeling op pagina 22 van het concept-transitieplan is bij 108 procent in evenwicht (daargelaten onze kritiek op de daadwerkelijke vul- en uitdeelregels en de premie zelf).

Wij hebben u gevraagd waarom niet is gekozen om vanaf 109 procent eerst zoveel mogelijk de indexatieachterstand weg te werken. Wij onderstrepen, wijzen er met klem op dat de indexatieachterstand een grote mate van onevenwichtigheid tussen generaties in zich bergt. U brengt een verdeling van 75-25 aan tussen na-indexatie en generieke verhoging. Deze verhouding is echter nergens op gebaseerd ('een onderhandelingsresultaat', heette het op de hoorzitting).

In de andere beantwoording herhaalt u enkele keren het argument dat in het FTK ABP pas bij een dekkingsgraad van 140-145 tot na-indexatie zou kunnen overgaan. Nu zijn er nogal wat redenen te verzinnen waarom het FTK verdwijnt, maar dit is er zeker één van. U mag in de WTP veel meer dan u nu doet en onthoudt dat meerdere aan de generaties die het meest getroffen zijn door de regels van het FTK, waar iedereen (althans....) zo graag van af wil.

Bovendien – en dat ergert ons ronduit – bent u selectief. U gebruikt vermogen om de afschaffing DSS te financieren. Wij staan daar zeer genuanceerd in, maar wijzen erop dat zoiets onder FTK niet was toegestaan. Kortom, gelegenheidsargumentatie die niet tot begrip maar tot onvrede leidt.

Wij stellen hier het volgende tegenover:

1. Beperk de doelen van de solidariteitsreserve. Of vul die voor dat deel met premie, waar het gaat om de compensatie van – tijdelijk – vermogensverlies.
2. IJk bij welke dekkingsgraad dan ruimte ontstaat voor verhoging van pensioenvermogens en wijs die gericht toe, waardoor iedereen in gelijke mate – namelijk de mate waarin de deelnemer is geraakt door de indexatieachterstand – wordt gecompenseerd.
3. Ga pas over tot generieke verhoging als punt 2 uitputtend is toegepast.

Generieke verhoging

De Pensioenkamer gaat bij een generieke verhoging uit van de default in de standaardmethode, dat wil zeggen een spreidingstermijn van tien jaar. De toelichting samengevat: als standaardfonds kennen wij geen argumenten om van de standaardmethode af te wijken.

Die argumenten zijn er natuurlijk wel. Sociale partners zouden daarbij aan een van geschetste doelen van de WTP kunnen refereren: de uitlegbaarheid van het systeem. Bij de toepassing krijgen de groepen die het meest getroffen zijn door de indexatieachterstand óók nog eens tot 25 procent minder in hun potje dan waar zij feitelijk recht op hebben. Wij zien uit naar de presentatie waarin dit heel transparant aan de deelnemers wordt uitgelegd.

Nu kennen wij het principe van symmetrie en dat zal de oudste deelnemers worden voorgehouden: maar u wordt ook minder getroffen mocht er bij de transitie slecht weer heersen.

Maar dat is in beginsel niet nodig. Door 1 procent van het vermogen onder de 102 procent af te zonderen in een basis solidaire regeling kunt u gepensioneerden lange tijd beschermen. Deze Ortec-methode wordt bij meerdere pensioenfondsen toegepast.

Evenwicht: het overzicht

Sociale partners achten het voorliggende concept-transitieplan evenwichtig. Bij hun beoordeling is er vooral sprake dát het plan evenwichtig is, maar niet wáárom. Zij komen niet toe aan een serieuze evaluatie hoe het plan voor verschillende generaties uitpakt. Het enige ijkpunt schijnt de 5-procentsregel, die echter voornamelijk wordt gebruikt waar de uitkomst binnen het plaatje past.

Wij zien dit anders. Wij zien drie generaties: jongeren tot 45 jaar, oudere actieven van 45 tot 67 jaar en gepensioneerden.

1. De vervangingsratio's van jongeren zijn zeer hoog en in een goedweerscenario zelfs astronomisch. Wij willen die uitkomsten wel relativeren, maar houden ze natuurlijk wel in het achterhoofd. Zij profiteren net als (2) in de meeste scenario's buitenmatig van de spreidingstermijn van 10 jaar
2. De generatie die getroffen wordt door de afschaffing DSS wordt adequaat gecompenseerd, zoals wettelijk is voorgeschreven. Die compensatie komt vooral voor rekening van gepensioneerden, zoals uit uw eigen grafiek blijkt. Verder zal deze generatie in zekere mate profiteren van na-indexatie en generieke verhogingen. Zie daarvoor ook (1).
3. Gepensioneerden dragen in grote mate bij aan solidariteitsreserve en aan de compensatie DSS. Zij krijgen daarvoor alleen een stabilisering van het nominale pensioen voor terug, waarbij wij beseffen dat die stabilisatie ook samenhangt met een toe te kennen overrendement. Hierbij moeten we ook opmerken dat dat overrendement over drie jaren wordt toegekend. De na-indexatie is iets positiever voor gepensioneerden, maar zij zijn ook zwaarder getroffen. Bovendien kunnen zij geen koopkrachtig pensioen verwachten.

Conclusie:

Wij onderschrijven de uitgangspunten van sociale partners. De uitwerking laat echter op een aantal punten zoveel te wensen over dat wij het transitieplan als onevenwichtig moeten kwalificeren. Onze adviezen hebben wij boven genoemd. Wij denken dat met die adviezen eerder, vanaf circa 107 procent, en sneller iets aan de hoogte van de ingegane pensioen kan worden gedaan.

Ten slotte: de verdeling van 500 miljard euro waarbij iedereen erop vooruit gaat, is bij de huidige invulling van de gewenste invaardeckingsgraad een mager verhaal: een directe verhoging van ca 1 procent. Dat is geen olie op de golven, maar eerder olie op het vuur.